

27.02.2023

For et år siden begyndte det omvendte 1989 – og det er langt fra forbi

Krigen i Ukraine markerer en historisk omvæltning. Alligevel er der fire pejlemærker, som vi kan styre efter, skriver Lykke Friis i dette indlæg.

Skrevet af

Lykke Friis

✉ lykke@thinkeuropa.dk

Kontakt

Lykke Friis

✉ lykke@thinkeuropa.dk

Omvæltningerne i verden efter 24. februar 2022 har været så skelsættende, at man skal grave dybt i historiebøgerne for at finde et passende citat. Lenins klassiker om, at der "findes årtier, hvor der intet sker – og uger, hvor der sker lige så meget som i løbet af årtier", er i min bog dog fortsat det mest præcise.

For sjældent har historien haft så meget fart på, som siden Vladimir Putin invaderede Ukraine. Tag bare Tysklands *Zeitenwende*, Europas beslutning om at blive uafhængig af russisk energi, Sveriges og Finlands NATO-ansøgninger samt ikke mindst løftet om ukrainsk EU-medlemskab. Hvor mange i dagene efter invasionen troede, at præsident Zelenskyj hurtigt ville blive afløst af en russisk marionet, gik det som bekendt fundamentalt anderledes: I dag ved vi, at 24. februar 2022 udløste et geopolitisk jordskælv – et slags omvendt 1989 – hvor tiden selv efter et nederlag til Putin ikke vil kunne rulles tilbage til "de gode gamle dage". Med andre ord: Vi må indstille os på at leve i en langvarig, ustabil overgangsfase, hvor den gamle orden er døende, men hvor den nye endnu ikke er født.

Et år efter krigens udbrud er der ikke desto mindre fire pejlemærker, som vi allerede nu kan styre efter. For det første tyder alt på, at krigen bliver langvarig, eftersom hverken Putin eller Zelenskyj har en interesse i at gå på kompromis. Ikke overraskende refererer flere og flere til Koreakrigen som en historisk parallel. Som bekendt er der den dag i dag ikke indgået en fredsaftale mellem Nord- og Sydkorea. Mindst lige så afgørende er det, at Ukraines standhaftighed, udover deres eget mod, først og fremmest skyldes de amerikanske våbenleverancer. Selvom man med rette kan spekulere i, hvor længe enigheden holder i Europa, har den bulgarske tænker Ivan Krastev ret i, at det egentlige skæbnevalg for Europa finder sted i USA, når amerikanerne skal til præsidentvalg i 2024.

For det andet har tiden efter den 24. februar sat en tyk streg under, at erhvervs- og energipolitik er sikkerhedspolitik. Så sent som tre dage før invasionen fastholdt Tyskland ellers, at f.eks. Nord Stream 2 var et "rent kommercielt projekt", ligesom "just in time" stadig var trylleformularen for mange virksomheder. I sidste instans var det underordnet, hvor virksomheder og lande "sourcede" deres varer fra – bare prisen var den rigtige. Læren af, at Putin kunne ramme os med gasvåbnet er, at Europa ikke må lægge alle sine æg i en kurv – om den så er russisk, kinesisk eller noget helt tredje. Som en logisk konsekvens er industripolitik pludselig blevet et af de mest brændende spørgsmål: Hvordan finder Europa den rette balance mellem at producere kritiske produkter som eksempelvis mikrochips selv og ikke at hælde det indre marked ud med badevandet?

Det tredje pejlemærke er, at Europa langt fra er hele verden. Selvom sammenholdet i Europa og Vesten har været historisk, er den nøgterne kendsgerning, at store dele af verden ikke længere følger os. Tag Kina, Indien, Brasilien eller Sydafrikas syn på både sanktioner og krigen. Skal Ukraine vinde krigen, og Vesten på sigt kunne forsvare vore værdier, er global vennejagt et absolut "must".

Det sidste pejlemærke knytter sig specifikt til Ukraine. Hvor EU i forbindelse med Ukraines uafhængighed, den orange revolution og annekteringen af Krim i mange år konsekvent fastholdt, at Ukraine ikke var et potentielt medlemsland, er erkendelsen nu en hel anden. Europas sikkerhed og velstand afgøres i byer som Mariopol og Mykolajiv og derfor indstillede EU i juni Ukraine til kandidatland. Og ikke nok med det: Da læren er, at krige kan bryde ud på ny i Europa, er Vestbalkan-landene også blevet lovet medlemskab. Som en følge heraf er et EU bestående af 36 lande pludselig en realistisk mulighed. Man skal dog ikke have rejst i mange europæiske hovedstæder, før det går op for én, hvor kontroversielt dette er: For hvor hurtigt skal landene, ikke mindst Ukraine, lukkes ind, og hvilke konsekvenser vil det få for magtfordelingen og beslutningsprocesserne i EU? Hvor man i Baltikum allerede glæder sig over, at tyngdepunktet med udvidelsen vil rykke østover, er smilene langt mere anstrengte i Paris.

Hvis EU skal holde moralen oppe i Ukraine, haster det imidlertid med at udvikle en realistisk udvidelsespolitik, som vel at mærke ikke udvander EU's beslutningskraft. Måske ikke så overraskende har EU-landene imidlertid ikke haft båndbredde til at håndtere denne problematik endnu. Det samme gælder for øvrigt det spørgsmål, der svæver over det hele: Hvordan skal EU efter krigen leve side om side med Rusland? Én ting er der nemlig trods alt ikke vendt op og ned på efter den 24. februar: Lande og regioner vælger ikke selv deres geografi!